

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра журналістики та українознавства

06-10-57М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи з
навчальної дисципліни «Сучасний медіатекст»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
освітньо-професійною програмою «Журналістика»
спеціальності 061 «Журналістика» денної форми навчання

Рекомендовано радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 2
від 19.10.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Сучасний медіатекст» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної форми навчання [Електронне видання] / Супрун В. М. – Рівне : НУВГП, 2021. – 18 с.

Укладач: Супрун В. М., доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики та українознавства.

Відповідальний за випуск: Малевич Л. Д., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри журналістики та українознавства.

Керівник групи забезпечення спеціальності 061 Журналістика

Супрун В. М.

© Супрун В. М., 2021

© НУВГП, 2021

ЗМІСТ

Вступ	4
Теми практичних занять	5
Тема 1. Науково-методологічні основи аналізу тексту.....	6
Тема 2. Текст як предмет дослідження журналістикознавства...6	
Тема 3. Основні категорії і властивості тексту	7
Тема 4-5. Мовні засоби актуалізації змісту журналістського тексту	8
Тема 6. Соціолінгвістичні дослідження медіатексту	8
Тема 7-8. Психологічний і мотиваційний аналіз журналістського тексту.....	9
Тема 9. Схеми психологічного аналізу тексту.....	10
Тема 10. Проблема впливу медіатексту на читача	10
Тема 11. Медіатекст: функціонування в дискурсах.....	11
Тема 12. Концепт як ментальне утворення, універсальний елемент смислу тексту.....	12
Тема 13. Інформаційна насиченість тексту.....	13
Тема 14. Інформаційно-структурні характеристики тексту.....	14
Тема 15. Комунікаційна організація медіа тексту.....	15
Практичні завдання.....	16
Питання до заліку.....	16
Рекомендована література	17

Вступ

Предметом вивчення дисципліни «Сучасний медіатекст» є текст як соціокомунікаційне явище. Текст – відповідальна мовленнєва дія, здатна і покликана функціонувати за межами часу і місця її виникнення, а тому ретельно продумана і відшліфована своїм творцем. Це постійно значима квінтесенція мовномисленнєвого досвіду, що нібито увічнею одноразове висловлювання. Розглядаючи вербальну культуру як механізм збільшення інформації, як сукупність текстів або єдиний складний текст, можна говорити про те, що текст є авторитетним за своєю сутністю і в принципі не може не бути істинним. Текст, що належить до інформаційно-комунікаційної сфери, зважаючи на його духовно-ініціативне сприйняття іншими людьми, є носієм стійких і стабільних, позаситуативно значимих відомостей, настроїв, смислів, осередком духовно-практичного досвіду тих або інших суспільних груп і окремих особистостей.

Метою вивчення навчальної дисципліни є отримання студентами необхідних теоретичних знань про журналістський текст, а також у виробленні практичних навичок роботи з медіатекстом.

Основні завдання:

- вміти творити власні медіатексти й аналізувати їх за смисловими та структурними критеріями;
- аналізувати й розуміти текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін: лінгвістики, семантики, прагматики, теорії комунікацій;
- володіти технікою аналізу журналістського тексту з погляду автора, редактора, реципієнта; сприймати і розуміти текст як посередник між автором та реципієнтом у комунікативному акті.

Теми практичних занять

Загальна кількість годин – 180. Лекції – 32 год.
 Практичні заняття – 30 год. Самостійна робота – 118 год.

№ з/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин
1.	Науково-методологічні основи аналізу тексту	2
2.	Текст як предмет дослідження журналістикознавства	2
3.	Основні категорії і властивості тексту	2
4-5.	Мовні засоби актуалізації змісту журналістського тексту	4
6.	Соціолінгвістичні дослідження медіатексту	2
7-8.	Психологічний і мотиваційний аналіз журналістського тексту	4
9.	Схема психологічного аналізу тексту	2
10.	Проблема впливу медіатексту на читача	2
11.	Медіатекст: функціонування в дискурсах	2
12.	Концепт як ментальне утворення, універсальний елемент смислу тексту	2
13.	Інформаційна насиченість тексту	2
14.	Інформаційно-структурні характеристики тексту	2
15.	Комунікаційна організація медіатексту	2
	Разом	30

Змістовий модуль 1. Методи вивчення тексту
Тема 1. Науково-методологічні основи аналізу тексту

План

1. Природа і сутність поняття «текст».
2. Визначення тексту як динамічної комунікативної одиниці вищого порядку, за допомогою якої здійснюється мовне спілкування.
3. Текст як продукт мовленнєвої діяльності, як результат взаємодії плану вираження і плану змісту.

Рекомендована література

1. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
2. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Х., 2009.
3. Григораш Д. С. Журналістика у термінах та виразах. Л., 1974.
4. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
5. Серажим К. С. Текстологія: елементи тексту й апарат видання. К., 1998.

**Тема 2. Текст як предмет дослідження
журналістикознавства**

План

1. Основні методологічні принципи аналізу тексту.
2. Текстоцентричні, лінгвоцентричні, антропоцентричні, когнітивні, комунікаційні дослідження тексту.
3. Герменевтика як тлумачення текстів.

Рекомендована література

1. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Х., 2009.

2. Григораши Д. С. Журналістика у термінах та виразах. Л., 1974.
3. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
4. Ісаєнко О. В. Текст і медіа текст як категорія кінодискурсу. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2019. Вип. 39.
5. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
6. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях і заувагах. К., 2004.
7. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
8. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій: навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 3. Основні категорії і властивості тексту

План

1. Текст в системі мовних рівнів.
2. Жанрово-стильова будова тексту.
3. Екстралінгвістичні параметри тексту.

Рекомендована література

1. Воробьєва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981.
3. Джанджакова Е. В. Стилистика художественного текста. М., 1990.
4. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
5. Серажим К. С. Текстологія: елементи тексту й апарат видання. К., 1998.
6. Солганик Г. Я. Стилистика текста. М., 2000.
7. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 4-5. Мовні засоби актуалізації змісту журналістського тексту

План

1. Текст як об'єкт лінгвістичного аналізу.
2. Алгоритм комплексного лінгвістичного аналізу тексту.
3. Принципи відбору і поєднання мовних засобів у стилі тексту.
- 4.

Рекомендована література

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981.
2. Джанджакова Е. В. Стилистика художественного текста. М., 1990.
3. Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: кафедральний збірник тез здобувачів освіти. Миколаїв, 2020.
4. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
5. Серажим К. С. Текстологія: елементи тексту й апарат видання. К., 1998.
6. Солганик Г. Я. Стилистика текста. М., 2000.
7. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій: навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 6. Соціолінгвістичні дослідження медіатексту

1. Методи соціолінгвістики як синтез лінгвістичних і соціологічних процедур.
2. Питання соціолінгвістики: соціальна природа мови, її суспільні функції, механізми впливу соціальних чинників на мову, роль мови у житті суспільства та окремої людини, включаючи її світоглядну роль.
3. Соціолінгвістичні методи. Загальна характеристика методик і процедур.

Рекомендована література

1. Воробьёва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.
2. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
3. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
4. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики): монографія. К., 2002.
5. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.
6. Супрун Л. Дискурсивні категорії публіцистики Сергія Єфремова : монографія. Вінниця, 2007.

Тема 7-8. Психологічний і мотиваційний аналіз журналістського тексту

План

1. Прагматичний аспект вивчення тексту.
2. Методологічна основа психологічного аналізу. Психолінгвістика і психосемантика як галузі знань. Авторство тексту і образ автора.
3. Мета, мотив породження та інтерпретації повідомлення.

Рекомендована література

1. Воробьёва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.
2. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
3. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.

4. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях і заувагах. К., 2004.
5. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.

Тема 9. Схема психологічного аналізу тексту

План

1. Застосування психологічного аналізу тексту в редакційній діяльності.
2. Поняття «мотивація».
3. Сутність та призначення мотиваційного аналізу тексту.
4. Комунікаційний намір і комунікативна установка тексту.
5. Мотиваційний аналіз рекламних текстів.
6. Мотиваційний аналіз політичних текстів.

Рекомендована література

1. Воробьєва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.
2. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
3. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
4. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях і заувагах. К., 2004.
5. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.

Змістовий модуль 2. Текстознавчі основи редагування тексту

Тема 10. Проблема впливу медіатексту на читача

План

1. Сугестивність тексту: етичний аспект.
2. Прагматична установка тексту і прагматична установка автора.

3. Міра прагматичної інформації в тексті.
4. Невідповідність обсягу інформації, закладеного в тексті, та обсягу інформації, сприйманої читачем.
5. Тональність, доступність (зрозумілість словника), логічність викладу, образність, експресивність як чинники впливу тексту на читача.
6. Міра впливу на читача певних елементів тексту: заголовку, вступу, висновку, анотації.

Рекомендована література

1. Воробьёва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.
2. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
3. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси, 1986.
4. Радзієвська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
5. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
6. Супрун В. М. Текстознавство: курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 11. Медіатекст: функціонування в дискурсах

План

1. Функціональний аспект у вивченні тексту.
2. Співвідношення дискурсу, функціонального стилю і тексту.
3. «Дериваційне дерево дискурсу» (М. Фуко).

Рекомендована література

1. Ісаєнко О. В. Текст і медіа текст як категорія кінодискурсу. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2019. Вип. 39.

2. Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: кафедральний збірник тез здобувачів освіти. Миколаїв, 2020.
3. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія. К., 2002.
4. Супрун Л. Дискурсивні категорії публіцистики Сергія Єфремова : монографія. Вінниця, 2007.

Тема 12. Концепт як ментальне утворення, універсальний елемент смислу тексту

План

1. Властивості концепту: непідлеглість законам логіки, відсутність жорсткого зв'язку з реальною дійсністю, динамічна спрямованість до потенційного образу; образність; естетизм; індивідуальність (С. Аскольдів, І. Тарасова).
2. Інформативність тексту і метод контент-аналізу.

Рекомендована література

1. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие / Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
2. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
3. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях і заувагах. К., 2004.
4. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998.
5. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
6. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 13. Інформаційна насиченість тексту

План

1. Поняття інформаційної насиченості тексту та інформативності тексту.
2. Поняття напруженого і ненапруженого тексту.
3. Напруженість лексична і напруженість композиційно-синтаксична.
4. Зняття напруженості. Інформаційна компресія. Способи компресії інформації в тексті: семіотичні та комунікативні.
5. Редакторські прийоми підвищення ефективності слова: зняття невизначеності слова; актуалізація прихованих смислів слова; створення смислової багатоплановості слова; використання синтактики мовних форм для смислового нарощування.

Рекомендована література

1. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси, 1986.
2. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Х., 2009.
3. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
4. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
5. Різун В. В. Газета починається з заголовка. *Журналіст України*. 1986. № 7.
6. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998.
7. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. К., 2008.

Тема 14. Інформаційно-структурні характеристики тексту

План

1. Текст як семантико-структурна єдність.
2. Інформаційно-структурні якості тексту — логічність, зв'язність, цілісність.
3. Текст як мовленнєвий твір, що володіє якостями цілісності та зв'язності.
4. Цілісний мовленнєвий твір – вища комунікативна одиниця, вища форма реалізації комунікативної функції мови.
5. Цілісність тексту, а також тематична, концептуальна, модальна його зв'язність.
6. Семантичний рівень тексту.

Рекомендована література

1. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси, 1986.
2. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
3. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
4. Різун В. В. Газета починається з заголовка. *Журналіст України*. 1986. № 7.
5. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998.
6. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. К., 2008.
7. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Тема 15. Комунікаційна організація медіатексту

План

1. Одиниці тексту: висловлювання, надфразова єдність, фрагмент. Абзац як композиційно-стилістична одиниця тексту. Тематичний (класичний) абзац.
2. Вимоги до абзацоподілу тексту.
3. Редакторські прийоми забезпечення цілісності тексту.
4. Наративи і типологія текстів.
5. Тип тексту як зразок для текстотворення.
6. Маніфестація тексту в різних типах: розповідь; опис; роздум. Часова організація наративу.
7. Жанрові чинники тексту. Структура текстів різних типів і жанрів.
8. Стиль тексту.

Рекомендована література

1. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси, 1986.
2. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
3. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
4. Різун В. В. Газета починається з заголовка. Журналіст України. 1986. № 7.
5. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998.
6. Серажим К. С. Текстознавство : підручник. К., 2008.
7. Солганик Г. Я. Стилистика текста. М., 2000.
8. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Практичні завдання

1. Написати наукове есе про комунікаційний намір тексту.
2. У довільно обраному журналістському тексті з місцевої періодики визначити різні типи його структури й описати їх.
3. На прикладах газетних заголовків дослідити, яким чином заголовок реалізує інформаційну функцію назви тексту.
4. Написати реферат про інформативність медіатексту.
5. Проаналізувати опублікований журналістський текст (на вибір) за схемою: автор – текст – реципієнт.

Питання до заліку

1. Еволюційне становлення теорії тексту. Різні визначення тексту в журналістикознавстві.
2. Зв'язок текстознавства з іншими науковими й навчальними дисциплінами.
3. Об'єкт і предмет текстознавства.
4. Основні завдання текстознавства як науки про текст.
5. Контекст як поняття текстознавства.
6. Види контексту.
7. Твір і текст: зіставлення понять.
8. Визначення поняття «дискурс» у галузі журналістики.
9. Дискурс-аналіз медіатексту.
10. Інформативність тексту.
11. Засоби підвищення інформативності тексту.
12. Види, ознаки і властивості інформації.
13. Комунікативність як атрибут тексту.
14. Вербальна й невербальна комунікація.
15. Функції тексту.
16. Композиція тексту.
17. Типи і види композиції.
18. Архітектоніка тексту. Елементи архітектоніки тексту.
19. Рубрикація тексту.
20. Заголовок тексту, його функції.
21. Типи заголовків.

22. Абзац у тексті, правила абзацоподілу.
23. Функції абзацу.
24. Загальна типологія текстів.
25. Журналістський текст, його різновиди.
26. Поняття «медіатекст».
27. Типологічна класифікація медіатекстів.
28. Поняття герменевтики.
29. Тріада «автор – текст – реципієнт». Текст як посередник між автором і реципієнтом у комунікаційному акті.
30. Поняття авторської модальності.
31. Образ автора як внутрішньотекстова категорія.
32. Рекламний текст.
33. Стан і перспективи наукових основ вивчення тексту.
34. Аналіз навчально-методичної і наукової літератури з курсу «Теорія твору і тексту».

Рекомендована література

Основна література

1. Серажим К. С. Текстологія: елементи тексту й апарат видання. К., 1998.
2. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : монографія. К., 2002.
3. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. К., 2008.
4. Солганик Г. Я. Стилистика текста. М., 2000.
5. Супрун В. М. Текстознавство. Курс лекцій : навчальний посібник. Острог, 2015.

Допоміжна література

6. Воробьєва О. П. Текстовые категории и фактор адресата. К., 1993.

7. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие. Изд. 2-е, испр. и доп. М., 2005.
8. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981.
9. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси, 1986.
10. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. Сучасний словник літератури і журналістики. Х., 2009.
11. Григораш Д. С. Журналістика у термінах та виразах. Л., 1974.
12. Григораш Д. С. Теорія і практика редагування газети. Л., 1966.
13. Грицюк Л. Ф. Образно-семантичний підхід до класифікації заголовків. Мовознавство. 1992. № 2.
14. Джанджакова Е. В. Стилистика художественного текста. М., 1990.
15. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации, 1984.
16. Ісаєнко О. В. Текст і медіа текст як категорія кінодискурсу. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. 2019. Вип. 39.
17. Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі: кафедральний збірник тез здобувачів освіти. Миколаїв, 2020.
18. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації. К., 1989.
19. Різун В. В. Газета починається з заголовка. *Журналіст України*. 1986. № 7.
20. Різун В. В. Основи журналістики у відповідях і заувагах. К., 2004.
21. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту. К., 1998.
22. Супрун Л. Дискурсивні категорії публіцистики Сергія Єфремова : монографія. Вінниця, 2007.